

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **Ing. Samuela Saudka**, zastoupeného JUDr. Janem Mejlíkem, advokátem, se sídlem Malá Štupartská 6, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. prosince 2016 č. j. 30 Cdo 4941/2016-452 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. dubna 2016 č. j. 29 Co 27/2016-337, za účasti Nejvyššího soudu České republiky a Městského soudu v Praze jako účastníků řízení a Ministerstva spravedlnosti České republiky jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. prosince 2016 č. j. 30 Cdo 4941/2016-452 bylo porušeno základní právo stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, zaručené článkem 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ruší.**
- III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.**

Odůvodnění:

I. Předchozí průběh řízení a vymezení věci

1. Stěžovatel čelil ode dne 12. 2. 1999 trestnímu stíhání pro trestné činy účasti na zločinném spolčení (s horní hranicí trestní sazby deset let) a padělání a pozměňování veřejné listiny, později rozšířené o nedovolené ozbrojování, v rámci něhož byl vzat do vazby. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 1. 10. 2009 sp. zn. 16 T 137/2001 bylo toto trestní stíhání podle § 223 odst. 1 trestního řádu na návrh několika spoluobžalovaných stěžovatele zastaveno z důvodu dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, neboť tak stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, konkrétně Úmluva o ochraně základních práv a svobod. Obvodní soud konstatoval, že od sdělení obvinění uplynulo více než deset let, aniž bylo vydáno meritorní rozhodnutí, že vzhledem ke změně složení senátu by bylo nutno opakovat provedené důkazy a že vzniklými průtahy se dostává do střetu právo a povinnost státu na stíhání a potrestání pachatelů trestné činnosti s právem obžalovaných na projednání jejich záležitosti v přiměřené lhůtě. Usnesení obsahovalo poučení o možnosti podání stížnosti, která přísluší jak obžalovaným, tak státnímu zástupci; kromě toho byli účastníci poučeni o tom, že v trestním stíhání je možné pokračovat, prohlásí-li obžalovaný do 3 dnů ode dne, kdy mu bylo usnesení oznámeno, že na projednání věci trvá. Toto usnesení se stalo pravomocným dne 13. 12. 2010 ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 27. 12. 2010, kterým vzal tento soud na vědomí zpětvzetí stížnosti státní zástupkyně; stěžovateli bylo podle jeho tvrzení toto usnesení doručeno až dne 14. 3. 2011.

2. Dne 10. 6. 2011 požádal stěžovatel vedlejšího účastníka o zaplacení částky 533.159 Kč s příslušenstvím z titulu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále „zákon č. 82/1998 Sb.“), konkrétně nepřiměřenou délkou trestního řízení vedeného proti němu pod sp. zn. 16 T 137/2001. Ve svém stanovisku ze dne 21. 10. 2011 vedlejší účastník konstatoval, že v předmětném trestním řízení sice nedošlo k projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě, ale že vzhledem k důvodu zastavení trestního řízení byla vzniklá nemajetková újma nahrazena jiným adekvátním způsobem.

3. Stěžovatel proto dne 31. 10. 2011 podal proti České republice zastoupené vedlejším účastníkem žalobu na zaplacení výše uvedené částky, která byla před Obvodním soudem pro Prahu 2 (dále "obvodní soud") vedena pod sp. zn. 10 C 280/2011 (pod sp. zn. 12 C 290/2011 a 15 C 291/2011 byla vedena řízení o stěžovatelových žalobách o přiznání přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o vazbě a nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání: v prvním řízení byla jeho žaloba v celém rozsahu zamítnuta pro absenci odpovědnostního titulu; v druhém řízení mu byla pravomocně přiznána částka 30.000 Kč za újmu na pověsti, za psychické strádání a narušení výchovy a vývoje dcery, za psychické strádání nejbližších členů rodiny a újmu na jejich vlastní pověsti). V žalobě tvrdil, že trestní řízení vedené proti němu pod sp. zn. 16 T 137/2001 trvalo celkem dvanáct let, jeden měsíc a dva dny, a to zejména z důvodu mechanického vršení nesprávných (či dokonce nezákonných) rozhodnutí a opatření vůči němu, čímž došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále "Úmluva"). Tím mu byla způsobena újma, kterou lze kompenzovat pouze finančním zadostiučiněním. Stěžovatel poukázal také na to, že v tomto případě neměl možnost proti zastavení trestního stíhání jakkoliv účinně brojit, neboť proti usnesení zastavujícím trestní stíhání z důvodu dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu nemohl podat stížnost (toto právo náleželo jen státnímu zástupci, který svou stížnost vzal zpět), a nemohl ani požádat, že na projednání věci trvá. Jeden ze spoluobžalovaných sice proti usnesení o zastavení trestního řízení bezprostředně po jeho vyhlášení stížnost podal s tím, že chce být zproštěn, ale tato nebyla vůbec projednána.

4. Ve svém vyjádření k žalobě vedlejší účastník uvedl, že dle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 316/2001, na které je odkazováno v rozhodnutí obvodního soudu o zastavení trestního stíhání, bylo obžalovaným umožněno podat proti tomuto usnesení stížnost; žádná taková stížnost však nebyla v předmětném spisu dohledána. K tomu při jednání dne 8. 4. 2013 právní zástupce stěžovatele na dotaz soudu sdělil, že mu není známo, proč stěžovatel stížnost přes poučení v daném usnesení nepodal. Posléze toto tvrzení upřesnil tak, že stěžovatel se na výslovný dotaz soudkyně nevyjádřil, neboť v průběhu vyhlášení usnesení v trestním řádu zjistil, že stížnost není přípustná. Navíc byla dřívější usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2002, sp. zn. 7 Tz 316/2001 a ze dne 27. 3. 2002, sp. zn. 4 Tz 1/2002 (všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz), v té době již dávno revidována usnesením Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, které tento postup jednoznačně vylučuje. V dalším písemném podání stěžovatel rovněž uvedl, že ve všech svých výpovědích a žádostech o propuštění z vazby vždy jasně tvrdil, že se naznačené činnosti nedopustil.

5. Rozsudkem č. j. 10 C 280/2011-146 ze dne 18. 6. 2013 obvodní soud rozhodl ve výroku I. tak, že vedlejší účastník je povinen stěžovateli zaplatit částku 130.000 Kč s úrokem z prodlení, a ve zbývající části žalobu výrokem II. zamítl. V odůvodnění rozsudku soud uvedl, že trestní stíhání bylo zahájeno dne 12. 2. 1999 a pravomocně skončilo dne 13. 12. 2010, trvalo tedy jedenáct let a deset měsíců, což je doba nepřiměřeně dlouhá. Tím došlo k nesprávnému úřednímu postupu a k porušení stěžovatelova práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1 věty druhé a třetí zákona č. 82/1998 Sb., za které stěžovateli náleží právo na přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. Je pravdou, že trestní stíhání stěžovatele bylo zastaveno z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, na druhou stranu nelze učinit závěr, že pokud nepřiměřeně dlouhé trestní řízení neskončí rozsudkem ve věci samé, ale skončí jinak, např. zastavením trestního stíhání, je peněžitá náhrada imateriální újmy zcela vyloučena; na výsledku řízení by tedy nemělo záležet, přičemž ani § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. takové kritérium nebere v úvahu. Za posuzované trestní řízení tedy soud stěžovateli přiznal základní částku ve výši 162.500 Kč, kterou snížil o 20%, neboť věc byla poměrně složitá jak po skutkové stránce z důvodu většího množství obžalovaných a velkého množství skutků, tak po procesní stránce; další důvody pro snížení či zvýšení základní částky ani průtahy v řízení soud neshledal. Uvedl, že by sice bylo možné základní částku navýšit z důvodu zvýšeného významu řízení pro stěžovatele, k tomu však nepřistoupil, neboť stěžovatel proti usnesení ze dne 1. 10. 2009 nepodal stížnost, ani netrval na projednání věci, ačkoliv byl o těchto možnostech soudem výslovně poučen. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, přitom vyplývá, že proti usnesení o zastavení trestního stíhání (ze stejného důvodu jako v případě stěžovatele) podala stížnost státní zástupkyně, kterou odvolací soud přezkoumal; podání stížnosti tak bylo zjevně přípustné.

6. Oba účastníci se proti rozsudku obvodního soudu odvolali. Vedlejší účastník tvrdil, že k odškodnění stěžovatele došlo již zastavením řízení. Pokud se stěžovatel s výsledkem trestního řízení smířil a neprohlásil, že na projednání věci trvá, důvod pro jeho další odškodnění peněžitou částkou není dán. Podle stěžovatele naopak obvodní soud pochybil v tom, že nenavýšil základní částku odškodnění z toho důvodu, že řízení pro něj mělo zvýšený význam, přičemž opomenul, že trestní řád obviněnému nedává možnost podat stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, ani možnost žádat o projednání věci. Odškodnění v podobě zastavení trestního stíhání, které bylo od počátku nedůvodné, tak není dostatečným a přiměřeným prostředkem kompenzace vzniklé nemajetkové újmy.

7. Rozsudkem č. j. 29 Co 402/2013-180 ze dne 30. 1. 2014 Městský soud v Praze (dále "městský soud") potvrdil rozsudek obvodního soudu ve výroku I. a ve výroku II. jej změnil tak, že vedlejší účastník je povinen zaplatit stěžovateli částku 39.000 Kč s úrokem z prodlení, jinak jej v tomto výroku potvrdil. Ztotožnil se se závěrem obvodního soudu, že v dané věci jsou splněny podmínky pro finanční zadostiučinění nemajetkové újmy, která stěžovateli vznikla v důsledku nepřiměřeně dlouhého trestního řízení. Byl-li stěžovatelův život po dobu téměř dvanácti let zatížen obavami z možnosti uložení mnohaletého trestu odnětí svobody, nelze považovat za dostatečnou satisfakci samotné zastavení řízení, které bylo touto nepřiměřenou délkou odůvodněno. Zatímco v případě, kdy se nepřiměřená délka trestního řízení kompenzuje zmírněním uloženého trestu, se pachatel dostává jednoznačného benefitu za újmu způsobenou délkou řízení v podobě mírnějšího postihu, v případě zastavení trestního stíhání odůvodněného délkou

řízení je míra odškodnění utrpěné újmy výrazně nižší, neboť osoba, proti níž bylo řízení vedeno, dosud pravomocně odsouzena nebyla, a nelze tudíž vyloučit, že by zastavené řízení mohlo vyústit i v rozhodnutí pro ni příznivější, kterým by byla obžaloby zproštěna. Současně se však městský soud neztotožnil s obvodním soudem v tom, že stěžovatel mohl proti usnesení o zastavení trestního stíhání podat opravný prostředek, proto nesouhlasil s tím, že nejsou dány důvody pro zvýšení základní výše z důvodu zvýšeného významu řízení pro stěžovatele; za přiměřené z tohoto důvodu považoval zvýšení o 30 %. Přiměřené finanční zadostiučinění nemajetkové újmy, kterou stěžovatel utrpěl, tedy podle něj odpovídalo částce 169.000 Kč.

8. Vedlejší účastník napadl rozsudek městského soudu ve spojení s rozsudkem obvodního soudu dovoláním, tvrdíc, že městský soud se v otázce jiné než finanční formy odškodnění odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2742/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3300/2013). Pokud totiž Nejvyšší soud za dostatečnou kompenzaci nepřiměřeně dlouhého trestního stíhání považuje zmírnění ukládaného trestu, pak tím spíše by za dostatečnou kompenzaci mělo být považováno zastavení trestního stíhání, jímž stát na vlastní dokončení trestního stíhání ústící případně v uložení trestu se souhlasem obžalovaného rezignuje (argument a *minoris ad maius*). Zadostiučinění ve formě zastavení trestního stíhání, kterého se stěžovateli dostalo ještě v rámci samotného řízení, má přednost před finanční či jinou kompenzací. Stěžovatel ve svém vyjádření k tomuto dovolání zdůraznil, že zastavení trestního stíhání považuje pouze za zákonnou povinnost orgánu žalované plynoucí z jejich závazků, nikoliv za kompenzační úkon vůči své osobě, a že neexistuje žádný procesní prostředek, kterým si mohl vynutit pokračování řízení až do vyhlášení rozsudku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2003, sp. zn. 11 Tdo 421/2003). Navíc nebyl obvodním soudem poučen o právu prohlásit, že na projednání věci trvá, neboť poučení v písemném vyhotovení usnesení obsahuje toliko zmatečný odkaz na tuto možnost u důvodů dle § 172 odst. 2 trestního řádu, které však důvod dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu neobsahují. Rozsudkem č. j. 30 Cdo 1273/2014-209 ze dne 19. 5. 2015 Nejvyšší soud oba napadené rozsudky v dovoláním dotčeném rozsahu (vyhovujícím žalobě co do částky 169.000 Kč s příslušenstvím) zrušil a věc vrátil obvodnímu soudu k dalšímu řízení, neboť měl za to, že částka přiznaná nižšími soudy na základě aplikace § 31a zákona č. 82/1998 Sb. byla zcela zjevně nepřiměřená. Připomněl, že se jeho rozhodovací praxe ustálila v názoru, podle kterého je zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřiměřené délky způsobitelným, účinným a rovněž zásadně dostatečným kompenzačním prostředkem odškodnění nemajetkové újmy vzniklé obviněnému (obžalovanému) nepřiměřenou délkou trestního stíhání. Uvedené platí tím spíše, je-li kompenzačním prostředkem nápravy zmírnění trestu, tj. „pouze“ zmírnění trestu, oproti „úplnému“ zastavení trestního stíhání (viz výše cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tz 316/2001; dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3300/2013, a ze dne 16. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 791/2014, vydaná ve skutkově a právně obdobné věci spoluobžalovaných stěžovatele). Přiznání odškodnění v některé z dalších forem předvídaných § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. je pak namístě až tehdy, pokud by se odškodnění, kterého se obžalovanému v trestním řízení dostalo (zmírněním ukládaného trestu či zastavením trestního stíhání), nejevilo jako dostačující (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2310/2012, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 60/2013). Uvedené závěry navíc obstály i v ústavní rovině, neboť ústavní stížnost podaná proti výše cit. usnesení sp. zn. 30 Cdo 791/2014 byla Ústavním soudem

odmítnuta usnesením sp. zn. III. ÚS 1608/14 ze dne 19. 6. 2014 (všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

9. Pokud tedy městský soud v projednávané věci zdůraznil rozdíl zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku oproti zmírnění uloženého trestu z téhož důvodu, a to ve prospěch závěru o „výrazně nižší“ míře satisfakce zastavením trestního stíhání oproti satisfakci zmírněním trestu, je tato jeho úvaha dle Nejvyššího soudu nesprávná – dle shora zmíněné judikatury dovolacího soudu je nutno kompenzační účinky obou procesních forem skončení trestního stíhání považovat za nejméně rovnocenné. Zdůvodňuje-li dále městský soud nedostatečnost odškodnění zastavením trestního stíhání „závažností újmy, kterou žalobce v důsledku délky tohoto řízení vytrpěl“, pak nelze přehlédnout, že bližší skutková zjištění o povaze a míře takové „závažné újmy“ v odůvodnění jeho rozsudku absentují. Na závěr Nejvyšší soud uvedl, že obvodní soud bude v dalším řízení veden v judikatuře ustáleným východiskem, podle nějž ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. vyžaduje, aby soud s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti každého individuálního případu sám vymezil okolnosti významné pro určení výše odškodnění, přičemž v rámci těchto svých úvah vyjde ze shora vyloženého kompenzačního významu výsledku trestního stíhání. Z tohoto úhlu pohledu (zastavení trestního stíhání jako zásadně postačující odškodnění) tedy obvodní soud zváží stěžovatelem tvrzené dopady délky (a právě jen délky) trestního stíhání do jeho osobnostní sféry a na jeho dosavadní způsob života. Stranou jeho pozornosti pak nezůstane ani skutečnost, že se stěžovatel domáhá rovněž odškodnění nemajetkové újmy za omezení osobní svobody vazbou a odškodnění nemajetkové újmy zapříčiněné zahájením a vedením vlastního trestního stíhání (tj. z titulu nezákonného rozhodnutí). Obvodní soud v této souvislosti zjistí a z pohledu možné (nežádoucí) duplicity odškodnění vyhodnotí, do jaké míry se v těchto řízeních faktor délky trestního stíhání promítá (či dokonce již byl soudy zohledněn). Dospěje-li obvodní soud po zhodnocení všech významných okolností věci v dalším řízení k závěru o tom, že „zadostiučinění zastavením“ v případě stěžovatele nepostačuje, uváží, v jaké adekvátní formě a příp. výši je namístě mu poskytnout další zadostiučinění, a tyto své úvahy náležitě odůvodní.

10. Vázán výše uvedenými právními názory Nejvyššího soudu rozhodl obvodní soud rozsudkem č. j. 10 C 280/2011-300 ze dne 27. 7. 2015 ve věci zaplacení částky 169.000 Kč s příslušenstvím tak, že žalovaná je povinna stěžovateli zaplatit částku 130.000 Kč s úrokem z prodlení; ve zbývající části, kterou se stěžovatel domáhal zaplacení částky 39.000 Kč, žalobu zamítl. Při zkoumání, zda je způsob kompenzace zastavením trestního stíhání dostatečným odškodněním nebo zda je namístě přiznání odškodnění v některé z dalších forem předvídaných § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., hodnotil obvodní soud stěžovatelem tvrzené dopady délky trestního stíhání do jeho osobnostní sféry a na jeho dosavadní způsob života. S poukazem mimo jiné na to, že pokud trestní řízení trvá příliš dlouhou dobu, lidé v okolí poškozeného většinou nabudou dojmu, že poškozený se skutečně něčeho nezákonného a velmi závažného dopustil, dospěl obvodní soud k názoru, že pouhé zastavení trestního stíhání stěžovatele z důvodu jeho délky není dostatečným zadostiučiněním za vzniklou nemajetkovou újmu. Soud přihlédl rovněž k tomu, že žaloba stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy za omezení osobní svobody byla v celém rozsahu pravomocně zamítnuta pro absenci odpovědnostního titulu. Byl rovněž vázán závazným právním názorem městského soudu obsaženým v jeho rozsudku ze dne 30. 1. 2014, ve kterém tento soud dospěl k závěru, že stěžovatel nemohl podat opravný prostředek proti usnesení o zahájení trestního stíhání. Tento závěr byl navíc podpořen Nejvyšším soudem v jeho rozsudku ze

dne 29. 4. 2015, č. j. 30 Cdo 2808/2014-217 (vydaném ve věci stěžovatele o náhradu nemajetkové újmy za nezákonné rozhodnutí o zahájení trestního stíhání), dle kterého „jelikož v posuzovaném případě dovolatele nebylo trestní stíhání zastaveno z žádného z fakultativních důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. ř., žalobci tak nesvědčilo právo na pokračování ve věci ani na základě § 172 odst. 4 tr. ř. Žalobci nepříslušelo ani právo podat si stížnost proti usnesení o zastavení řízení, neboť tu podle § 223 odst. 4 tr. ř. může podat pouze státní zástupce“. Pokud se tedy stěžovatel nemohl domoci vydání pro něho příznivějšího rozhodnutí, než bylo rozhodnutí o zastavení trestního stíhání, tedy zprošťujícího rozsudku, nemůže být zastavení trestního stíhání (ani konstatování porušení práva žalovanou) považováno za dostatečné zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřenou délkou trestního stíhání, neboť pouze zprošťující rozsudek mohl stěžovateli přivodit určitou satisfakci za to, co byl nucen podstoupit po dobu téměř dvanáctiletého trestního stíhání. Za tuto dobu tak soud stěžovateli přiznal základní částku ve výši 162.500 Kč, kterou snížil o 20 % z důvodu složitosti věci; další důvody pro snížení či zvýšení základní částky ani průtahy v řízení soud neshledal. Pokud jde o význam předmětu řízení pro stěžovatele, ten lze obecně hodnotit jako zvýšený; v tomto případě však soud základní částku z důvodu zvýšeného významu řízení pro stěžovatele nezvyšoval, neboť tato skutečnost byla zohledněna při posuzování nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy z titulu nezákonného rozhodnutí v řízení vedeném u obvodního soudu pod sp. zn. 15 C 291/2011 (v opačném případě by docházelo ke dvojímu odškodnění).

11. K odvolání žalované vydal městský soud dne 7. 4. 2016 napadený rozsudek, kterým změnil rozsudek obvodního soudu ve vyhovujícím výroku o věci samé tak, že se žaloba zamítá. Vycházel přitom ze závěrů Nejvyššího soudu, podle nichž je pro posouzení opodstatněnosti nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy podstatné, zda byly prokázány takové výjimečné okolnosti na jeho straně, které by způsobily, že zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřiměřené délky není dostatečnou kompenzací vzniklé nemajetkové újmy. Pokud stěžovatel tvrdil ztrátu důvěry a autority ve vztahu ke své dceři a rodině obecně, byl městský soud toho názoru, že s ohledem na věk dcery a stěžovatelův předchozí i následný způsob života by při zdravě nastavených a fungujících vztazích, za současného vedení trestního stíhání na svobodě, nemělo dojít k jejich tvrzenému rozvratu. Pokud se jedná o ztrátu zaměstnání, resp. nemožnost si najít zaměstnání jiné, k uvedenému stěžovatel neoznačil žádný důkaz. S ohledem na povinné právní zastoupení a množství dalších obžalovaných pak nebyla osobní účast stěžovatele u hlavních líčení nezbytná. Pokud se jedná o tvrzené zadržení zbrojního průkazu, což mělo být důvodem, že stěžovatel nemohl vykonávat dosavadní práci vedoucího střelnice, a výkon vazby, uvedeným se městský soud nezabýval, neboť tyto okolnosti byly posuzovány v jiném řízení o náhradu materiální újmy. Jiné konkrétní okolnosti stěžovatel netvrdil. Městský soud měl proto za to, že stěžovatelem tvrzené okolnosti nedosáhly takové intenzity, pro kterou by bylo možno souhlasit se závěrem obvodního soudu. Celkově dospěl k závěru, že stěžovatel neprokázal existenci takových mimořádných okolností, které by odůvodňovaly závěr, že zastavení trestního stíhání jeho osoby nebylo způsobitelným, účinným a zásadně dostatečným kompenzačním prostředkem odškodnění nemajetkové újmy vzniklé mu jako obžalovanému nepřiměřenou délkou trestního stíhání.

12. Dovolání stěžovatele bylo napadeným usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2016, č. j. 30 Cdo 4941/2016-452, odmítnuto jako nepřipustné. Nejvyšší soud konstatoval, že judikatura, na kterou stěžovatel poukazuje, není přílehlavá a

aplikovatelná na nyní projednávanou věc. Připomněl, že ve výše cit. rozsudku ze dne sp. zn. 30 Cdo 2808/2014 rozhodoval o stěžovatelově požadavku na náhradu újmy způsobené samotným vedením trestního stíhání, které bylo pro nepřiměřenou délku zastaveno; v daných souvislostech přitom konstatoval, že v případě, že trestně stíhaná osoba neměla možnost domoci se skončení trestního řízení z pro ni příznivějšího důvodu (a na tom základě posléze i náhrady škody), nepřichází v úvahu analogická aplikace § 12 zákona č. 82/1998 Sb. Uvedeným ovšem není jakkoliv zpochybněn právní názor, že zastavení trestního řízení z důvodu jeho nepřiměřené délky je způsobitelným, účinným a rovněž zásadně dostatečným kompenzačním prostředkem odškodnění nemajetkové újmy vzniklé obviněnému (obžalovanému) nepřiměřenou délkou trestního stíhání, tedy názor prezentovaný v předchozím rozhodnutí dovolacího soudu v této věci (tj. výše cit. rozsudek sp. zn. 30 Cdo 1273/2014), na kterém spočívá též dovoláním napadené rozhodnutí.

II. Argumentace účastníků řízení

13. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti ze dne 10. 3. 2017 tvrdí, že Nejvyšší soud odmítl jeho dovolání z důvodu, jehož příčinou je to, že v trestním řízení nebylo pokračováno, a on tak nemohl dosáhnout příznivějšího výsledku; takové odůvodnění je podle něj zmatečné a protirečí výše cit. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2808/2014. Domnívá se, že rozhodnutí městského a Nejvyššího soudu obcházejí zákon a porušují jak zásadu in dubio pro reo ve smyslu článku 6 odst. 2 Úmluvy, tak jeho právo na náhradu škody způsobenou mu nesprávným úředním postupem, zakotvené v článku 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a práva zaručená článkem 6 odst. 1 Úmluvy, a žádá proto jejich zrušení.

14. V daném případě bylo trestní stíhání zastaveno pro důvod taxativně stanovený v trestním řádu, který reflektuje mezinárodní úmluvy; z toho dle stěžovatele plyne, že zastavení trestního stíhání pro jeho nepřiměřenou délku může být "přínosem" (a tedy i kompenzací) pouze pro osobu vinnou. Osobě nevinné však takové rozhodnutí nic nepřinese, naopak způsobenou újmu prohloubí odepřením očekávaného zprošťujícího rozsudku. V této souvislosti se stěžovateli jeví vážným porušením základních lidských práv požadavek, aby měl sám zájem pokračovat v nepřiměřeně dlouhém trestním řízení, aby dosáhl "potvrzení" své nevinny nad rámec zmíněné zásady in dubio pro reo, nehledě na to, že neexistovala zákonná možnost takového pokračování dosáhnout.

15. Stěžovatel je přesvědčen, že názor obecných soudů o přiměřenosti náhrady ve formě pouhého zastavení trestního stíhání (o které nežádal) jako kompenzace nároku podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. nevystihuje účel náhrady nemajetkové újmy, a tím činí jejich rozhodnutí excesivními a porušujícími jeho základní práva. Obecné soudy přitom nezohlednily závěry Nejvyššího soudu vyjádřené v jeho rozsudku ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, uveřejněném pod číslem 122/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a, který se blíže zaobírá kritérii určujícími rozsah nemajetkové újmy způsobené trestním řízením, které neskončilo odsuzujícím rozsudkem. Nejvyšší soud dále dle stěžovatele nesprávně posoudil dopad trestního stíhání na jeho osobnostní práva zaručená článkem 10 odst. 1 Listiny a na jeho profesní, soukromou i rodinnou sféru. Přestože újmu prokázal, z napadených rozhodnutí není patrné, proč je v jeho konkrétním případě pouhé zastavení trestního stíhání dostatečnou kompenzací.

16. Vedlejší účastník se k ústavní stížnosti ve stanovené lhůtě nevyjádřil. Předsedkyně senátu městského soudu ve svém vyjádření plně odkázala na obsah rozhodnutí č. j. 29 Co 27/2016-337.

17. Nejvyšší soud vyjádřil přesvědčení, že jím vydaným rozhodnutím nebylo nepřipustně zasazeno do žádného ze základních práv stěžovatele. Podle něj stěžovatel v podané ústavní stížnosti pokračuje ve své polemice s výkladem podústavního práva, přičemž jeho argumentace vychází z neznalosti či neporozumění závěrům ustálené rozhodovací praxe. Opomíjí totiž, že výše cit. rozsudek sp. zn. 30 Cdo 2808/2014 se týkal jeho požadavku na náhradu újmy způsobené samotným vedením trestního stíhání, nikoliv nároku na odškodnění nemajetkové újmy vzniklé nepřiměřenou délkou trestního stíhání. Co se týká závěrů, které byly vyloženy v rozsudku ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 30 Cdo 1273/2014, a které dovolací soud pokládá za zásadní pro posouzení věci, ty byly zcela akceptovány Ústavním soudem například v usnesení sp. zn. II. ÚS 2984/16 ze dne 6. 6. 2017. Toto rozhodnutí spočívá rovněž na již vícekrát opakovaném názoru, že Evropský soud pro lidská práva nevyvodil z porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy povinnost smluvního státu kompenzovat toto porušení zastavením trestního stíhání nebo zmírněním trestu; současně však takové formy kompenzace považuje za dostatečnou nápravu porušeného práva, jestliže je soud použije výslovně proto, že bylo porušeno právo na projednání věci v přiměřené lhůtě, a pokud jde o zmírnění trestu, uvede, v jaké míře byl trest z tohoto důvodu zmírněn. Námitku stěžovatele, že mu zastavení trestního stíhání nepřineslo žádnou kompenzaci újmy způsobené délkou řízení, ale že tato újma byla naopak prohloubena, je tedy třeba pokládat za lichou. Pokud stěžovatel tvrdí, že Nejvyšší soud nezhodnotil dopad trestního stíhání do jeho osobnostní sféry, opomíjí, že dovolací soud (s ohledem na obsah dovolání a formulaci právní otázky) neměl možnost takový vliv zohlednit. Tvrdí-li pak, že mělo být přihlédnuto k jeho mediální známosti a všeobecné známosti jeho trestního stíhání, upozorňuje tím na okolnosti, jejichž vliv může být (a přednostně by měl být) zvažován v případě kompenzace újmy způsobené samotným vedením trestního stíhání, o níž stěžovatel vede (popř. vedl) samostatné řízení.

III. Hodnocení Ústavního soudu

18. Ústavní soud připomíná, že není další instancí v soustavě soudů a není zásadně oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti soudů, neboť není vrcholem jejich soustavy (srov. čl. 83, čl. 90, čl. 91 Ústavy České republiky). Postup v soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu a výklad a aplikace jiných než ústavních předpisů jsou záležitostmi soudů. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy je založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení ústavnosti, tj. zda v řízení, respektive v rozhodnutí je završujícím, nebyla porušena ústavními předpisy chráněná práva a svobody účastníka tohoto řízení, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé.

19. Jde-li o výklad předpisů podústavního práva, lze jej hodnotit jako protiústavní, jestliže nepřipustně postihuje některé ze základních práv a svobod, případně pomíjí možný výklad jiný, ústavně konformní, nebo je výrazem zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů výkladu, jenž je v soudní praxi respektován a odpovídá všeobecně akceptovanému chápání dotčených právních institutů (a představuje tím nepředvídatelnou interpretační libovůli), případně je v extrémním rozporu s požadavky

věcně příslušného a rozumného vypořádání posuzovaného právního vztahu či v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti [srov. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 85/06 ze dne 25. 9. 2007 (N 148/46 SbNU 471)].

20. Účelem kompenzačního řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. je ochrana základních práv, přičemž toto řízení je jejím vyústěním. Právě forma, případně výše zadostiučinění poskytnutého v tomto řízení je ukazatelem toho, jak státní orgány v jiném řízení respektovaly základní práva jednotlivce a zda do nich zasáhly. Je-li pak předmětem kompenzačního řízení právo na trestní řízení bez průtahů, je toto právo vždy spjata též s ochranou cti a se zásadou presumpce neviny. Trvá-li trestní řízení nepřiměřeně dlouhou dobu, nejde již totiž jen o jeho samotnou délku, ale také o to, že ve veřejnosti vzniká přesvědčení o vině dotčené osoby, a to tím spíše, je-li tato osoba v důsledku zastavení řízení zbavena možnosti se očistit.

21. V této souvislosti poukazuje Ústavní soud i na výše cit. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2808/2014 týkající se stěžovatelova nároku na přiměřené zadostiučinění z titulu nezákonného rozhodnutí o zahájení trestního stíhání, v němž uvedený soud konstatoval následující:

„V otázce, zda OdpŠk [zákon č. 82/1998 Sb.] přiznává odškodnění i tomu, jehož trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu nepřiměřené délky, aniž by byl učiněn závěr o tom, zda daný skutek spáchal či nikoli, hraje významnou úlohu princip presumpce neviny (čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 2 Úmluvy). Při striktní aplikaci principu presumpce neviny by taková osoba měla mít na odškodnění nárok. Nelze však přehlédnout, že takový výklad by v mnoha případech vedl k „odškodnění“ skutečných pachatelů trestných činů, což by odporovalo dobrým mravům i obecnému chápání spravedlnosti. Zřejmě i proto zařadil zákonodárce mezi výjimky z odpovědnosti státu právě takové případy zastavení trestního stíhání, v nichž nebyl učiněn žádný závěr o vině či nevině trestně stíhané osoby – například pokud byl trestný čin amnestován (§ 12 odst. 1 písm. b/ OdpŠk), trestně stíhané osobě byla udělena milost (§ 12 odst. 1 písm. b/ OdpŠk) nebo poškozený vzal zpět svůj souhlas s trestním stíháním (§ 12 odst. 2 písm. a/ OdpŠk). Těmto případům analogicky odpovídá i nyní posuzovaná věc, v níž bylo trestní stíhání žalobce zastaveno, aniž by byl učiněn jakýkoli závěr o jeho vině.

Nepřiznáním odškodnění není v těchto případech podle názoru Nejvyššího soudu zpochybněn princip presumpce neviny za předpokladu, že trestně stíhanému byla dána možnost domoci se skončení řízení z pro něj příznivějšího důvodu, zejména pokud měl možnost trvat na projednání věci tak, aby dosáhl své plné rehabilitace (v první řadě zprošťujícího rozsudku) a na tomto základě posléze i náhrady škody. Pokud žádným takovým prostředkem osoba, jejíž trestní stíhání bylo zastaveno dříve, než byl učiněn jakýkoli závěr o její vině, nedisponuje, je jí tím zabráněno nejen v dosažení plné rehabilitace, ale v případě jinak dostupné analogické aplikace § 12 odst. 1 písm. b) a odst. 2 OdpŠk též náhrady škody.

Ve výše uvedených případech amnestie, milosti i zpětvzetí souhlasu poškozeného toto právo na pokračování věci trestně stíhaný má [§ 11 odst. 3 (s účinností od 1. 1. 2014 odst. 4) trestního řádu], může se tedy i v těchto případech domoci náhrady škody, proto jejich začlenění do § 12 odst. 1 písm. b) a odst. 2 OdpŠk není z tohoto pohledu problematické. Například ve věci rozhodnuté rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 4239/2007, uveřejněným pod č. 19/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, tak nebyla přiznána náhrada škody odsouzenému, na němž byl vykonán trest propadnutí věci na základě rozhodnutí trestního soudu, které bylo zrušeno, neboť nepožádal o pokračování v trestním stíhání, které bylo z důvodu

amnestie zastaveno (dále srov. Vojtek, P.: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. C. H. Beck, Praha 2012, str. 137).

Jelikož v posuzovaném případě dovolatele nebylo trestní stíhání zastaveno z žádného z fakultativních důvodů uvedených v § 172 odst. 2 tr. ř., žalobci tak nesvědčilo právo na pokračování ve věci ani na základě § 172 odst. 4 tr. ř. Žalobci nepříslušelo ani právo podat si stížnost proti usnesení o zastavení řízení, neboť tu podle § 223 odst. 4 tr. ř. může podat pouze státní zástupce.

Nezbývá tedy než konstatovat, že žalobce nedisponoval v trestním řízení žádným prostředkem, jehož pomocí by se mohl domoci z jeho pohledu příznivějšího výsledku, který by mu vedle plné rehabilitace zároveň otevřel cestu k náhradě škody v důsledku trestního stíhání mu vzniklé. Z toho důvodu nepřichází v úvahu analogická aplikace § 12 OdpŠk a žalobce tak není vyloučen z nároku na náhradu škody.“

22. V posuzované věci je klíčovou otázkou, zda zastavení trestního stíhání z důvodu dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu poskytlo stěžovateli adekvátní a dostatečnou satisfakci za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou dobou trestního stíhání. O tom, že v předmětném trestním řízení, které trvalo zhruba dvanáct let bez vydání jediného meritorního rozhodnutí, nedošlo k projednání věci v přiměřené lhůtě, nebylo v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění pochyb.

23. Z tohoto pohledu je pro danou věc zásadní názor vyjádřený Nejvyšším soudem v jeho výše cit. rozsudku č. j. 30 Cdo 1273/2014-209 (viz bod 9), který byl posléze aplikován městským soudem v jeho rozsudku ze dne 7. 4. 2016 napadeném touto ústavní stížností. Podle něj je zastavení trestního stíhání z důvodu jeho nepřiměřené délky způsobilým, účinným a rovněž zásadně dostatečným kompenzačním prostředkem odškodnění nemajetkové újmy vzniklé obviněnému (obžalovanému) nepřiměřenou délkou trestního stíhání. To platí *tím spíše*, je-li (podle Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněného pod R 58/2011) kompenzačním prostředkem nápravy zmírnění trestu (tj. „pouze“ zmírnění trestu, oproti „úplnému“ zastavení trestního stíhání). Přiznání finančního odškodnění je podle tohoto rozsudku namísto až tehdy, pokud by se s ohledem na individuální okolnosti věci nejevil být způsob kompenzace zastavením trestního stíhání dostatečným odškodněním, přičemž v nyní posuzované věci dospěl městský soud k závěru, že existenci takových mimořádných okolností stěžovatel neprokázal (viz bod 11).

24. Ústavní soud se s tímto názorem neztotožňuje, a to z několika důvodů, které budou rozvedeny níže.

25. V obecné rovině je třeba konstatovat, jak to správně učinil městský soud ve svém prvním rozsudku ze dne 30. 1. 2014 (bod 7), že v případě, kdy se nepřiměřená délka trestního řízení kompenzuje zmírněním uloženého trestu, se pachatel, jenž byl uznán vinným, dostává jednoznačného benefitu za újmu způsobenou délkou řízení v podobě mírnějšího postihu. Oproti tomu je v případě zastavení trestního stíhání odůvodněného délkou řízení míra odškodnění utrpěné újmy výrazně nižší, neboť osoba, proti níž bylo řízení vedeno, dosud pravomocně odsouzena nebyla, a nelze tudíž vyloučit, že by zastavené řízení mohlo vyústit i v rozhodnutí pro ni příznivější, kterým by byla obžaloby zproštěna.

26. V této souvislosti je třeba poukázat na to, že Evropský soud pro lidská práva (dále „ESLP“) sice ve své judikatuře akceptoval, že zastavení trestního řízení odůvodněné výslovně délkou řízení může představovat účinný prostředek nápravy nepřiměřeně dlouhého trestního řízení, explicitně tak však učinil pouze v případech proti Německu, v nichž mohl být tento prostředek dle vnitrostátní právní úpravy (srovnatelné např. s ustanovením § 172 odst. 2 českého trestního řádu) aplikován za předpokladu, že dotčené osoby již byly shledány vinnými či by jinak vinnými shledány byly [viz rozhodnutí ESLP ve věci Sprotte proti Německu ze dne 17. 11. 2005 č. 72438/01, kde byl stěžovatel nejprve uznán vinným a odsouzen, avšak rozsudky nižších soudů byly zrušeny Ústavním soudem s tím, že odsouzení bylo nepřiměřené vzhledem k přílišné délce řízení a že řízení má být zastaveno bez odsouzení, k čemuž posléze došlo; *a contrario* rozsudek ESLP ve věci Ommer proti Německu (č. 2) ze dne 13. 11. 2008 č. 26073/03, bod 58]. Naopak tam, kde bylo trestní řízení z důvodu své nepřiměřené délky zastaveno před tím, než bylo jakkoliv – byť i nepravomocně - rozhodnuto o vině stěžovatelů, toto zastavení neposkytlo dle ESLP stěžovatelům dostatečnou nápravu tvrzeného porušení jejich práva zaručeného Úmluvou (viz rozsudek ESLP ve věci Vasilev a další proti Bulharsku ze dne 8. 11. 2007 č. 61257/00, § 40). I v případě, že ESLP uznal jako účinný prostředek nápravy stížnost na délku řízení podanou k soudům, které v praxi přistupovaly k zastavení trestních řízení z důvodu jejich nepřiměřené délky před rozhodnutím o vině, výslovně odmítl vyjádřit se obecně k otázce, zda by takové opatření zbavilo stěžovatele jeho postavení poškozeného v důsledku porušení práva zaručeného Úmluvou (viz rozhodnutí ESLP ve věci Trüps proti Lotyšsku ze dne 20. 11. 2012 č. 58497/08, § 57). Z uvedeného lze dovodit, že i podle ESLP může zastavení řízení představovat adekvátní a dostatečnou kompenzaci jen tehdy, vyhnul-li se tím obviněný či obžalovaný svému odsouzení [shodně viz Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 732; Pospíšil, I., Popovičová, L.: Excesivní délka trestního řízení jako důvod pro jeho zastavení: prezidentská fixe a soudní realita, in *Státní zastupitelství*, Roč. 11 (2013), č. 2, str. 10-17].

27. Trestní stíhání stěžovatele bylo na návrh několika jeho spoluobžalovaných po více než deseti letech zastaveno z důvodu dle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, tedy protože tak stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, konkrétně Úmluva o ochraně základních práv a svobod (dále „Úmluva“) zaručující obžalovaným právo na projednání jejich záležitosti v přiměřené lhůtě. Již z výše uvedené judikatury ESLP je však zřejmé, že **článek 6 Úmluvy nezaručuje právo na zastavení nepřiměřeně dlouhého trestního stíhání, tudíž z něj neplyne ani povinnost smluvního státu k takovému zastavení přistoupit, a vzhledem ke svým kompetencím nemůže takovou povinnost z Úmluvy vyvodit ani ESLP** (srov. též usnesení sp. zn. II. ÚS 2984/16 ze dne 6. 6. 2017, bod 13). Logika věci je totiž opačná: pokud právní úpravy a soudní praxe smluvních států možnost zastavit trestní stíhání pro jeho nepřiměřenou délku připouštějí, ESLP může v určitých případech akceptovat, že jde o dostatečnou kompenzaci porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě (viz též výše cit. Pospíšil, I., Popovičová, L., op. cit. sub 23, str. 17). To reflektoval i Nejvyšší soud, který např. ve svém výše cit. rozsudku sp. zn. 30 Cdo 2808/2014 (jenž se týká stěžovatelovy žaloby o přiznání zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání) konstatoval, že judikatorní výklad, podle kterého lze trestní řízení trvající extrémně nepřiměřenou dobu zastavit přímo na základě článku 6 odst. 1 Úmluvy, eventuálně ve spojení s § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu, je spíše ojedinělý a v judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu

překonaný. Za překonané pak lze z tohoto hlediska označit i usnesení sp. zn. III. ÚS 1608/14 ze dne 19. 6. 2014, ve kterém Ústavní soud aproboval závěr obecných soudů, že se stěžovateli dostalo dostatečné satisfakce ve smyslu ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb. za nepřiměřenou dobu trestního stíhání, a to jeho zastavením právě z důvodu nepřiměřené délky. V neposlední řadě nelze opomenout, že zastavením trestního stíhání bez rozhodnutí o vině může dojít ke kolizi s právy osob poškozených předmětným protiprávním jednáním, včetně jejich subjektivního práva na efektivní trestní řízení [srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014 (N 152/74 SbNU 301) a sp. zn. III. ÚS 1716/16 ze dne 9. 8. 2016], a s tomu odpovídající povinností státu zajistit obětem trestných činů jejich účinné vyšetřování, vyplývající zejména z článků 2, 3 a 4 a do jisté míry i z článku 8 Úmluvy (viz mj. usnesení sp. zn. I. ÚS 4019/13 ze dne 26. 3. 2014 a judikatura ESLP tam citovaná; rozsudek ESLP ve věci Shishkovi proti Bulharsku ze dne 25. 3. 2010 č. 17322/04, § 41, v návaznosti na který byla ustanovení bulharského trestního řádu umožňující zastavit trestní stíhání pro jeho přílišnou délku zrušena – viz rozsudek ESLP ve věcech Dimitrov a Hamanov proti Bulharsku ze dne 10. 5. 2011 č. 48059/06 a 2708/09, § 53).

28. Ústavní soud dále zdůrazňuje, že stěžovatel sám o zastavení trestního stíhání nepožádal; z jeho vyjádření je naopak zřejmé, že svou vinu popíral a měl zájem na očištění své osoby prostřednictvím zprošťujícího rozsudku (viz body 4 in fine a 14). Nelze tedy bez dalšího za dobrodiní označit rozhodnutí spočívající v zastavení trestního stíhání, kterého se stěžovatel nedomáhal a které mu ve zmíněném očištění zabránilo.

29. Uvedené platí tím spíše, že stěžovatel neměl možnost dosáhnout svého očištění tím, že by trval na projednání věci (srov. § 172 odst. 4 trestního řádu), neboť ustanovení § 11 odst. 3 trestního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013, mu – pro případ zastavení trestního stíhání dle ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu - takovou možnost nenabízelo, a ani ustanovení § 223 odst. 4 trestního řádu jej nelegitimovalo k podání stížnosti (viz též výše cit. usnesení sp. zn. III. ÚS 1608/14). Tím se jeho případ liší od případů, ve kterých došlo k zastavení trestního stíhání z důvodu prezidentské milosti, amnestie (o takové zastavení šlo také ve výše cit. usnesení sp. zn. II. ÚS 2984/16), promlčení či zpětvzetí souhlasu poškozeného s trestním stíháním a ve kterých ustanovení § 11 odst. 3 trestního řádu, resp. § 11 odst. 4 s účinností od 1. 1. 2014 obviněným umožňuje trvat na projednání věci. Na tom nic nemění ani skutečnost, že stěžovatel byl v usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 1. 10. 2009 nesprávně poučen o opaku (viz bod 1 in fine); právní úprava byla v tomto směru zcela jednoznačná, což měl stěžovatel v průběhu vyhlášení usnesení sám zjistit (viz bod 4). Potvrdil to konečně i Nejvyšší soud, když ve svém výše cit. rozsudku sp. zn. 30 Cdo 2808/2014 (týkajícím se stěžovatelova nároku na přiměřené zadostiučinění z titulu nezákonného rozhodnutím o zahájení trestního stíhání) konstatoval (viz také bod 21), že jelikož v posuzovaném případě nebylo trestní stíhání zastaveno z žádného z fakultativních důvodů uvedených v § 172 odst. 2 trestního řádu, stěžovateli nesvědčilo ani právo na pokračování ve věci na základě § 172 odst. 4 trestního řádu, ani právo podat si stížnost proti usnesení o zastavení řízení.

30. Ústavní soud tedy považuje za nesprávnou a presumpci nevinu odporující úvahu, že představuje-li zmírnění trestu samo o sobě dostatečnou nápravu nepřiměřené délky trestního řízení, *tím spíše* je dostatečnou nápravou zastavení řízení opřené o § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu. **Situace, kdy bylo trestní stíhání řízení zastaveno z důvodu jeho nepřiměřené délky, aniž by mohl být učiněn závěr o tom, zda obviněný daný**

skutek spáchal či nikoliv, je odlišná od situace, kdy byl obviněný již shledán vinným a dostalo se mu benefícia zmírnění trestu odůvodněného nepřiměřenou délkou trestního řízení. Pokud obviněný o zastavení trestního stíhání nepožádal, a neměl ani možnost trvat na projednání věci, nemůže být takové zastavení považováno za kompenzaci nepřiměřené délky řízení. Kompenzační účinky obou procesních forem skončení trestního stíhání tedy nelze považovat za (nejméně) rovnocenné, jak uvedl Nejvyšší soud ve svém výše cit. rozsudku 30 Cdo 1273/2014-209 (viz bod 9), z něhož vycházela obě rozhodnutí napadená touto ústavní stížností. Ústavní soud podotýká, že závěr vyjádřený v tomto nálezu je aplikovatelný výlučně na situace, kdy obviněná osoba neměla jednoznačnou možnost trvat na projednání věci za účelem svého „očistění“, kterou předpokládá např. prezidentská amnestie, a že stěžovateli vyhověl i s přihlédnutím k tomu, že on sám nepožádal o zastavení řízení podle § 11 odst. 1 písm. j) trestního řádu.

31. Jak již bylo výše řečeno, v posuzované věci stěžovatel nemohl trvat na projednání věci a vynesení rozhodnutí o své vině či nevině. Jak správně konstatoval obvodní soud ve svém rozsudku ze dne 27. 7. 2015 (viz bod 10), nemůže být proto zastavení trestního stíhání považováno za dostatečné zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou nepřiměřenou délkou trestního stíhání, neboť pouze zprošťující rozsudek mohl stěžovateli přivodit určitou satisfakci za to, co byl nucen podstoupit po dobu téměř dvanáctiletého trestního stíhání. Dle názoru Ústavního soudu by však ani zprošťující rozsudek nebyl dostatečnou kompenzací nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení a namísto by bylo přiznat stěžovateli finanční zadostiučinění z titulu vzniklé nemajetkové újmy.

32. Na závěr považuje Ústavní soud za nutné korigovat názor, z něhož v napadeném rozsudku vycházel městský soud a podle něhož bylo pro posouzení opodstatněnosti nároku stěžovatele na finanční náhradu nemajetkové újmy podstatné, zda byly prokázány výjimečné okolnosti na jeho straně, které by takovou náhradu (nad rámec zastavení trestního stíhání) odůvodňovaly. Zde je namísto připomenout, že dle judikatury ESLP je třeba vycházet ze „silné, ale vyvratitelné domněnky“, že nepřiměřená délka řízení znamená pro stěžovatele morální újmu; v tomto ohledu se tedy žádné důkazy v zásadě nevyžadují (viz rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Apicella proti Itálii ze dne 26. 3. 2006 č. 64890/01, § 93) a existence újmy v případě porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě se presumuje (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 958/2009), neboť újma vzniká samotným porušením základního práva. Pokud jde konkrétně o obviněného (obžalovaného), ten může mít - vzhledem k typicky velmi velkému významu, jenž pro něj trestní řízení má - eminentní zájem na tom, aby v případě porušení práva na přiměřenou délku soudního řízení byla újma takto způsobená adekvátně kompenzována (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1209/2009). Nemajetkovou újmu se přitom obecně rozumí negativní zásah do jiné než majetkové sféry konkrétní osoby, zejména do její osobnostní integrity. ESLP pak ve vztahu k nepřiměřené délce trestního řízení považuje za nemajetkovou újmu zejména způsobenou tíseň, úzkost či frustraci (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Kudła proti Polsku ze dne 26. 10. 2000 č. 30210/96, § 165).

33. Odmítl-li tedy Nejvyšší soud jako nepřipustné stěžovatelovo dovolání proti rozsudku městského soudu, kterým mu nebylo přiznáno přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou přílišnou délkou trestního stíhání, porušil základní

právo stěžovatele na náhradu škody způsobené mu nesprávným úředním postupem, zaručené článkem 36 odst. 3 Listiny. Ústavní soud proto z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu vyhověl a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zrušil.

34. Ve zbývající části Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřipustnou podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, neboť v návaznosti na zrušení usnesení Nejvyššího soudu a s ohledem na doktrínu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů mu již dále nepřísluší přezkoumávat napadené rozhodnutí městského soudu. Tento přezkum bude nyní v kompetenci Nejvyššího soudu, který bude muset - vázán nálezem Ústavního soudu - o dovolání znovu rozhodnout. Ústavní stížnost týkající se merita věci by tak v tomto případě byla prostředkem předčasným.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. září 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu